

Oponentský posudek diplomové práce
„Případová studie zahrádkářské osady Chvalka“

Autorka: Bc. Denisa Špetlíková

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

obor sociální a kulturní ekologie, Praha 2015

Vedoucí práce: Mgr. et Mgr. Arnošt Novák

Oponent: PhDr. Miloslav Lapka, CSc., EF JU v Českých Budějovicích a FFUK v Praze

Úvodem:

Diplomová řeší zajímavé a environmentálně i sociálně aktuální téma, které by se dalo shrnout pod pojmy environmentální a sociální význam zahrádkových osad pro současnou českou společnost. Na 132 stranách včetně příloh, z toho je 101 stran vlastního textu, rozčleněno do 12 kapitol, jsme svědky osobního zaujetí zahrádkovou osadou Chvalka na katastru Horních Počernic. Práce je logicky dobře a přehledně členěna.

Oponoval jsem dvě DP, týkající se zahrádek, stejně tak zdařilý výstup celého projektu - GIBAS, Petr; NOVÁK, Arnošt; MATĚJOVSKÁ, Lucie; ROLFOVÁ, Eliška; TVARDKOVÁ, Veronika; VESELÝ, Martin; VALEŠOVÁ, Irena. 2013. Zahrádkové osady: Stíny minulosti nebo záblesky budoucnosti? Praha: UK FHS, který autorka uvádí v přehledu literatury.

Navíc zahrádkářskou osadu Chvalka znám, nikoli zevnitř, z hlediska estetického ani sociálního, ale znám ji jako ostrov zeleně přiléhající k dálnici v mělkém údolí části Chvaly v Horních Počernicích. Především mám prochozené a proběhané okolí Chvalky, takže vím, do jaké urbanisticko – civilizačního kontextu je osada zasazena.

Z tohoto hlediska jsem byl od počátku zvědav, co nového, oproti předchozím pracím, autorka přinese. Bylo mi jasné, že historická fakta a organizační popisy Českého svazu zahrádkářů se musí opakovat, ale byl jsem příjemně překvapen důrazem na eubiotiku Stanislava Růžičky (1926). Dále informací o Zahrádkářském muzeu, a popisem vztahu k územnímu plánování, neboť to je legislativní nástroj ovlivňující existenci rozvoj, nebo úpadek zahrádkových osad vůbec.

Cíle práce se dají spíše vytušit z Úvodu, nejsou explicitně definovány, až v praktické části výzkumných otázek, což však není to samé. To je poměrně škoda pro jinak pečlivě zpracovanou diplomovou práci a nemohu se tedy v závěru vyjádřit, zda byly zamýšlené cíle naplněny.

Terminologicky – myslím, že by již mohlo dojít k sjednocení terminologie při práci na projektu a navrhuji používat zahrádkové osady jako první termín, s alternativní možností zahrádkářské osady jako druhý termín. To má oporu a argumentaci ve vyšlé souhrnné práci Gibas, Novák a kol., 2013 uvedené výše.

Oceňuji linii Růžička – Štorch a znalosti o nevybudované osadě Ružičkov. V této souvislosti si dovoluji upozornit autorku na dalšího environmentálního autora dvacátých a třicátých let – Jana Svatopluka Procházku, který se okrajově také dotýká zahrádkářských osad a jehož myšlenky ochrany přírody našly uplatnění v Polsku. Jeho koncept „soziologie“, později „sozologie“, se udržel v ochraně přírody v Polsku a na Slovensku dodnes pod názvem „sozológia“.

„Pouze člověk, který se vědomě cítí částí přírodního celku, může s porozuměním přírodu pozorovati a samo chtěně stává se jejím ochráncem.“ PROCHÁZKA, J. SV. (1926): Ochrana přírody a přírodních památek. Praha, str. 29).

Z hlediska postupu práce jsou dobře uvedena negativa zahrádkové osady vnější – vnímání společnosti, chybí však negativa vnitřní – sociální kontrola členů, často silnější než na vesnici v tradiční rurální kultuře, neboť se zde aktivity odehrávají na malém prostoru.

Kriticky k postupu práce:

- Zahrádková osada sociologicky je zajímavé a pro-environmentální téma, stejně jako alternativní k trhu, nezávislost, atd., autorka se orientuje v základních přístupech, které podle mého mylně nazývá teoriemi kromě teorie hodnot Ronalda Ingleharta, Keller, Libová mají skvělé postřehy a souvislosti, ale nejde o sociologické teorie.
- Trvale udržitelný rozvoj je trvalou a doufám, že i do budoucna udržitelnou devizou této katedry. Proto kladu vyšší nároky na vysvětlení čtvrtého lidského pilíře. Takto je uveden bez souvislostí, aniž by autorka něco málo popsala o kulturním pilíři, nebo o nejnovějších současných trendech kulturní udržitelnosti (velký projekt COST 2015 například), dále nejsou dány pilíře do vztahu, pouhá odvolávka na harmonii je podle mého pro práci na této katedře málo.
- Environmentálně – při zahrádkaření jde o kontrolu přírody, je to logické, zahrádka je soukromá část přírody, uspořádaná, (Mark Bhatti např., jak autorka uvádí) a tím pádem pod silným tlakem o kontrolu. Z tohoto úhlu pohledu jsem přesvědčen, že se autorka dopouští dosti mechanického zjednodušování aplikací Krajinových faktorů proenvironmentálního chování. To se vztahuje na přírodu, nikoli na zahrádkovou osadu. V tom je velký rozdíl, nikoli terminologický, to jsou nepodstatné spory, ale rozdíl je ontologický – příroda nerovná se zahrádka. Kapitola 6.1 nemohu tedy z tohoto hlediska akceptovat.
- Závěry jsou podány přesvědčivě, jen mám potíže s interpretací post-materiálních hodnot, R. Ingleharta. Jeho výzkumy byly vedeny kvantitativně a existuje na ně generací sociologů používaná metoda včetně dotazovacího nástroje, připadá mi metodologicky přinejmenším velmi sporné interpretovat takto v jeho termínech výsledky kvalitativního výzkumu.

Metodologie:

Výzkumné otázky jsou smysluplné a navazují na sebe, pro rozsah DP se mi jich zdá až příliš mnoho, celkem se jedná o 10 otázek. Je znát, že se autorka dobře a s jistotou orientuje v metodologii kvalitativního výzkumu a snaží se vyhnout úskalí validity dat v kvalitativním výzkumu pečlivým používáním triangulačních metod.

Kapitola 11.2 je velmi zajímavá, stejně jako předchozí náznaky typologie zahrádkářů – je zjevné, že se potvrzují i z dalších případových studií na toto téma. Str. 75 a dále jen dokazuje snahu o totální sociální kontrolu nad přírodou, ta je brána již jako oposit zahrady. To je závažný postřeh, který jen doplňuje výše řečené a nabádá k opatrnosti nějaké idealizace vztahu zahrádkářů k přírodě, včetně použití anorganické chemie a pesticidů proti tzv. škůdcům.

Otázky:

- Jaká je struktura základního souboru – tedy zahrádkářů osady Chvalka?
- Oněch 17 rozhovorů je jaké procento?
- Podle mapy jde o 57 zahrádek, odpovídá tedy počtu základního souboru?
- Definujte, prosím, jednotku základního souboru.
- Proč není přiložena tabulka se základními socio-demografickými charakteristikami souboru, když je autorka musela znát, pokud používala záměrný výběr pro doplnění výběrového souboru?
- Podle autorky šlo o polostrukturované rozhovory, je však jasné, že mohla klást přímo výzkumné otázky. Ani z přepisu jednoho rozhovoru v příloze není moc jasné, jaká byla struktura otázek? Proč není uvedeno v příloze, ale blíže se dozvídáme až v úplném závěru na str. 89?
- Čím se liší polostrukturovaný rozvor od strukturovaného a volného?

Přidanou hodnotu této diplomové práce vidím právě v jejím kontextu s celým „zahrádkovým“ projektem. Jde o potvrzení typologie zahrádkářů, typologie jejich problémů a potvrzení funkce zahrádkových osad na rekreační a společenskou – sociálních kontaktů, stejně jako funkci sociální kontroly. Jako problematickou stránku naopak vidím metodologické smíchávání vztahu k přírodě a k přírodě na zahrádce – to je dobře z výsledků vidět.

Jazyk práce je čtivý, srozumitelný, bez zbytečných překlepů a je z něj cítit osobní zaujetí.

Literatura je pokryta ve své základní podobě, pečlivě jsou uvedeny internetové zdroje, je vidět, že se autorka v diskursu dobře orientuje.

Celkové hodnocení:

Jak vyplývá z předchozích odstavců, je kladné, autorka je tématem zaujatá, orientuje se v použitých metodách, metodologicky má občas potíže s mechanickou aplikací akademických teorií na případovou studii, jak je uvedeno v kritických poznámkách.

Předkládána diplomová práce „Případová studie zahrádkářské osady Chvalka“ autorky Bc. Denisy Špetlíkové splňuje z větší části nároky kladené na tento typ postupových prací a proto ji rád doporučuji k obhajobě, s tím, že samotná reakce na kritické připomínky oponenta a na kladené otázky je součástí obhajoby a může ovlivnit konečný výsledek.

Tuto diplomovou práci hodnotím známkou velmi dobře v bodovém rozpětí 12-15 bodů.

Malá Bukovina, 7.8. 2015

Miloslav Lapka